

გასაგებობას. სემიოტიკური თვალსაზრისით ის სწორედ რომ „გაუგებარია“, ანუ ახსნას არ ექვემდებარება (თუ საპროგრამო მუნიკას არ გავითვალისწინებთ).

ამგვარად, ბინარული ტიპის მეტაფორები, რომლებიც კლასიფიცირებულია ფრეიდენბერგის გამოკვლევაში, ასახავს ბინარული ტიპის სოციალურ ურთიერთობებს უფრო ადრეულ ეტაპზე, ადამიანის ისტორიის ზღურბლზე, როდესაც და რომელთა საფუძველზეც ჩამოყალიბდა ენა, მეტყველება. აქედან გამომდინარე, მოგვიანებით მითოლოგიის ჩამოყალიბება და მისი სტრუქტურა მნიშვნელოვანწილად განაპირობა ენამ. როგორც ვთქვით, სწორედ ენაში, მეტყველებაში ჩაისახა და სწორედ მისი დამახასიათებელია ის ფუნქციები, რომლებიც შემდგომში „სიკვდილისა“ და „სიცოცხლის“ მეტაფორათა ჩამოყალიბების საფუძველად იქცა.

დამოწმებანი:

ვიგოტსკი 1960: Выготский Л.С. *Развитие высших психических функций*. М.: 1960.

ვიგოტსკი 1983: Выготский Л.С. *История развития высших психических функций*. М.: 1983.

ლევ-სტროსი 1985: Леви-Стросс К. *Структурная антропология*. М.: 1985.

პორშნევი 2006: Поршнев Б. Ф. *О начале человеческой истории*. М.: 2006

ფრეიდენბერგი 1997: Фрейденберг О. М. *Поэтика сюжета и жанра*. М.: 1997.

Maia Nachkepia

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Mythological Allegory in the Drama of Skalitsian Jesuit

„Catherine, Queen of Georgians...“

In Baroque literature the polar confronting systems, such as Christianity and Antique Mythology, coexisted harmonically. Assimilation of myths occurred according to the aesthetics of that epoch – myth was an uncomprehensive source of a symbol and allegory. In 1701, in the town

Skalitsa of Slovakia, anonymous Jesuit based on the historical sources wrote a school drama under the title: “Catherine (Ketevan), Queen of Georgians, Decorated with Her Own Blood, Presented on the Stage”. In this school drama are two plans: one depicts real persons and events, while the other is its reconsideration in the aspect of Antique mythology. This second context is presented in the drama as a prologue, two choruses and an epilogue. The author, to offer symbolic sense selected a myth about Galatea, Acid and Polyphemus. The play construed on the plot taken from the history of Georgia is an interesting example of the Baroque epoch aesthetics.

Key words: Queen Ketevan, Baroque school drama, mythological allegory.

მაია ნაჭყებია

საქართველო, თბილისი

მოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

მითოლოგიური ალეგორია ანონიმი სკალიცელი იეზუიტის პიესაში „კატერინა, ქართველთა დედოფალი...“

ახალი ევროპული მხატვრული ლიტერატურის ჩამოყალიბებასა და განვითარებაში ანტიკურმა მითოლოგიამ მეტად მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა. მისი სიუჟეტები, თემები, სახეები და პერსონაჟები სხვადასხვაგვარი ვარიაციით, ამ ლიტერატურაში თითქმის განუწყვეტლად ირეკლებოდა. მართალია, ზოგჯერ მეტად, ზოგჯერ ნაკლებად, მაგრამ მათი სისტემატიური გამოყენება და გადააზრება თან ახლდა ამ ლიტერატურას მთელი მისი ისტორიის მანძილზე: ანტიკური ლიტერატურა განსაკუთრებით აქტუალური იყო ბაროკოს ეპოქაში.

ბაროკოს დრამატული კულტურა ურთიერთსაწინააღმდეგო სახეების შერწყმით ხასიათდება: აქ ერთმანეთის გვერდით თანაარსობდა ისეთი განსხვავებული, პოლარულად დაპირისპირებული სისტემები, როგორებიცაა, ერთი მხრივ – ქრისტიანული, მეორე მხრივ კი – ანტიკური მითოლოგია თავისი სპეციფიკური სახეებითა და მოტივებით. „არაფერი არ უშლიდა ხელს, რომ ერთ ნაწარმოებში ერთმანეთს შეხვედროდნენ ანტიკური ღმერთები

და იესო ქრისტე, ალეგორიული ქრისტიანული სათნოებანი და წარმართული პანთეონის წარმომადგენელი. უფრო მეტიც – ისინი ერთ მთლიან მხატვრულ სისტემას ქმნიდნენ. ამასთანავე ანტიკური ფილოსოფიის მოტივები ჩვეულებრივ ქრისტიანულ იდეოლოგიას ემორჩილებოდნენ“ (სოფრონოვა 1982: 67). ამ გარეგნულად ჭრელ, ეკლექტიკურ მთლიანობაში მთავარი და განმსაზღვრელი იყო ის, რომ ძველი აღთქმა და ანტიკური მითოლოგია ქრისტიანულ სარწმუნოებას ემორჩილებოდა და სრულიად ახალ გააზრებას ღებულობდა. „ბუნების ბოროტი მღელვარება“, „აბო-ბოქრებული ზღვა“, „ქარიშხალი“ დასავლურ რელიგიურ აზროვნებაში ამქვეყნიური ცხოვრებისეული უბედურებების და განსაცდელის ალეგორიულ გამოხატულებას წარმოადგენდა, ხოლო „სირინოზის მომხიზლავი ხმა“ ამქვეყნიურ ცდუნებათა ალეგორია იყო. სწორედ ეს იდეოლოგიური ინტერპრეტაცია ქმნიდა ბაროკოს მხატვრული სისტემის ერთიანობას კათოლიკურ სამყაროში. ძველ მითოლოგიურ სახეებს ბაროკოს დრამატურგიაში სიმბოლოთა ფუნქცია ჰქონდა დაკისრებული. მაგალითად, ბიბლიური აბრაამი და ისააკი (დაბადება 22: 2-13) ქრისტეს მიერ გაღებულ მსხვერპლად აღიქმებოდნენ. აგრეთვე, ქრისტეს განასახიერებდა კაენის მიერ მოკლული ბიბლიური აბელიც, სადაც კაენი ცოდვილი კაცობრიობის სიმბოლოს წარმოადგენდა; ქრისტეს სიმბოლო იყო ძმების მიერ გაყიდული იოსებ მშვენიერიც. დავითის და გოლიათის ცნობილი ბიბლიური მითი ბაროკოს მხატვრულ სისტემაში გააზრებული იყო, როგორც ბრძოლა სატანასთან – ბიბლიური დავითის სახით წარმოდგენილი ქრისტე ამარცხებდა გოლიათს, ანუ სატანას და სხვა (სოფრონოვა 1978: 69-70). როგორც ქრისტიანული მითოლოგიის შემადგენელი ნაწილი, თავისთავად, ბიბლიურ პერსონაჟთა სიმბოლიზაცია და ბიბლიური მითოლოგიის ახლებური გააზრება ბაროკოს დრამატურგიაში სრულიად ბუნებრივ ელემენტს შეადგენდა. XVII საუკუნის ბაროკოს დრამატურგიაში ანტიკური მითოლოგიის პერსონაჟებს და სიუჟეტებს მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია. კონტრეფორმაციის დროს კათოლიკურ სამყაროში ანტიკური მითოლოგიისათვის მიმართვა ბაროკოს წინააღმდეგობრივი ხასიათის ერთ-ერთი მთავარი მაჩვენებელია, რომელიც ამ მხრივ ბაროკოს სპეციფიკურ მხატვრულ სამყაროს ქმნის.

1701 წელს სლოვაკეთში, ქალაქ სკალიცაში, უცნობმა იეზუიტმა დაწერა სასკოლო პიესა სათაურით – „კატერინა, ქართველთა დედოფალი, თავისივე სისხლით შემკული, სცენაზე წარმოდგენილი“, რომელიც იმავე წელს დაიდგა სკალიცის იეზუიტურ გიმნაზიაში. პიესას საფუძვლად უდევს ქეთევან დედოფლის თავგანწირვა სარწმუნოებისთვის.

სასკოლო პიესა სლოვაკური ბაროკოს ეპოქას განეკუთვნება. ჩვენამდე პიესას სრული სახით არ მოუღწევია, შემონახულია მხოლოდ მისი ორენოვანი სინოფსისი, რომელიც შესრულებულია სლოვაკიზირებულ ჩეხურ და ლათინურ ენებზე. სასკოლო პიესებს ანუ დრამებს წერდნენ მასწავლებლები ან მაღალი კლასის მოწაფეები. იეზუიტთა წარმოდგენებში მსახიობებიც ჩვეულებრივ მოწაფეები იყვნენ, ქალთა როლებს კი უმცროსკლასელები ასრულებდნენ.

იმ ფაქტმა, რომ იეზუიტურ სასკოლო თეატრს კონკურენცია უნდა გაეწია ხალხისათვის საყვარელი პროტესტანტული თეატრისათვის, განაპირობა ის, რომ იეზუიტური წარმოდგენები გაცილებით უკეთ გამართული, ეფექტური და შთამბეჭდავი იყო. წარმატებას უზრუნველყოფდა მაღალი დონის სასცენო ტექნიკა, ძვირფასი სამოსი, მონაწილეთა დიდი რაოდენობა და ბაროკოსათვის დამახასიათებელი მდიდრული ატმოსფერო. აღსანიშნავია, რომ ქართულ თემაზე შექმნილ პიესასთან დაკავშირებით ბალეტიც კი იხსენიება. XVII საუკუნეში დაიწყო ილიუზიონისტური დეკორაციების, ტექნიკური საშუალებების, სხვადასხვა სასცენო ხერხების, განსაკუთრებით კი ე.წ. „მფრინავი მანქანების“ გამოყენება. მათი საშუალებით პერსონაჟებს შეეძლოთ ღრუბლებში აჭრა და სცენაზე დაშვება. მექანიკურ სასწაულთა რიცხვს ეკუთვნოდა ჯოჯოხეთში ჩავარდნაც, ტექნიკურ საშუალებათა გამოყენებით მართავდნენ ზღვის ღელვას და მიწისქვეშა ღვთაებების გამოჩენის სცენებს. გარდა ზღვაზე ცურვისა, ჩვენთვის საინტერესო პიესაში სცენაზე ხორციელდებოდა წყალდიდობა, ქარიშხალი, ელვა, ომი, სამეფო ნადიმები და სხვა (შატკვი 1965: 15). ქართულ თემაზე შექმნილი პიესა მდიდარია სათავგადასავლო მოტივებით და უაღრესად დინამიურია, ამის თქმის საფუძველს სინოფსისიც იძლევა, მიუხედავად იმისა, რომ თავად პიესის სრული ტექსტი არ არის შემორჩენილი.

სასკოლო პიესების თემატიკა არსებითად განსაზღვრული იყო, იგი ზნეობრივი აღზრდის საქმეს ემსახურებოდა და თემების შერჩევაც შესაბამისად ხდებოდა: პიესების მასალას იღებდნენ ძველი ან ახალი აღთქმის წიგნებიდან; ხშირად იყენებდნენ ეპიზოდებს ქრისტეს ცხოვრებიდან, ასევე, ყურადღებით სარგებლობდა პიესები ღვთისმშობლისა და იოანე ნათლისმცემლის ცხოვრებებიდან; პიესების წყაროს აგრეთვე წმინდანთა ცხოვრება წარმოადგენდა, იყენებდნენ ეპიზოდებს ანტიკური და ასევე აღმოსავლეთის ქვეყნების ისტორიიდან.

სლოვაკი ავტორი პიესის წინათქმაში მიუთითებს იმ ორ ისტორიულ წყაროზე, რომლებითაც ისარგებლა და რომლის ავტორებიც არიან ოლეარიუსი და ბისელიუსი. მაშასადამე, სკალიცელი ავტორზე დიდი შთაბეჭდილება მოუხდენია ქართველი დედოფლის თავგანწირვას სარწმუნოებისთვის და მასზე პიესა შექმნია, რომელიც სლოვაკეთში მიმდინარე დაძაბული რელიგიური დაპირისპირების ფონზე კათოლიკობასა და პროტესტანტობას შორის, იეზუიტებისთვის, კერძოდ კი გიმნაზიის მოსწავლეებისთვის სარწმუნოებისადმი ერთგულების ნუმუში და მისაბამი მაგალითი უნდა ყოფილიყო. ავტორი, გადმოსცემს რა შესავალში ისტორიულ ფაქტებს, რომლებიც პიესის სიუჟეტად გამოიყენა, იქვე მიუთითებს, რომ „სხვა ყველაფერი, რაც ამის გარდა არის ტექსტში, პოეტური ფანტაზიის ნაყოფია“ (ანთოლოგია 1981: 605).

ავტორმა, როდესაც კატერინას (ქეთევანის) შაჰ-აბასთან ტყვეობის ამბავი სასკოლო დრამას დაუდო საფუძვლად, მას სათავგადასავლო ხასიათი მისცა. როგორც სინოფსისიდან ირკვევა, ეს პიესა მეტად დინამიური იყო და სათავგადასავლო ჟანრის დამახასიათებელ ელემენტებს შეიცავდა. ისტორიულ ფაქტებზე აგებული პიესის შინაარსი შემდეგია: შაჰ-აბასი ქართველებზე გამარჯვების შემდეგ ნადიმობს. ტყვეთა შორის არის მშვენიერი კატერინა (ქეთევანი), ქართველთა დედოფალი, ქრისტიანული სარწმუნოების ერთგული. შაჰს მისი ცოლად შერთვა სურს. ამასობაში ბასილინდა, შაჰის მეუღლე, რომელიც ადრე ქრისტიანებს მოსტაცეს, სახეზე ნიშნით ამოიცნობს, რომ კატერინა მისი დაა, გაანდობს მას ამ საიდუმლოს და სპარსელთა სამეფოდან გაქცევას გადაწყვეტენ. ქართველ ტყვეთა შორის არის ახალგაზრდა

დიდგვაროვანი, კარგი მებრძოლი კავადა, რომელსაც დედოფალი კატერინა ცოლად გაყოლას ჰპირდება, თუკი იგი სპარსელებს დაამარცხებს. შაჰს კი იმედი აქვს, რომ კატერინა მისი ცოლი გახდება და ბეჭედს სჩუქნის. კატერინა უარს ეუბნება და პასუხობს, რომ ამგვარი ქორწინება ქრისტიანისთვის მიუღებელია. თუმცა, შაჰი აპატიებს კატერინას ამ საქცილს და ქართველ წარჩინებულთაგან გამოარჩევს კავადას, რომელსაც კატერინას მსახურად მიუჩენს. ამასობაში ირკვევა, რომ კატერინა და ბასილინდა სასახლიდან გაქრნენ, გაქცევისას დები უამრავ წინააღმდეგობას გადალახავენ, თუმცა კატერინას გასცემენ, დაატყვევებენ და შაჰს მიჰგვრიან. შაჰი ცდილობს ათასგვარი ცდუნებით დაიყოლიოს ქართველი დედოფალი ცოლობაზე, მაგრამ კატერინას გადაწყვეტილება მტკიცეა. ამის შემდეგ შაჰი ბრძანებს, მას ბოროკილები დაადონ და საკანში დაამწყვდიონ. იქ მას ატყუებენ, თითქოს ქართველმა დიდებულებმა და თვით კავადამ უარი თქვეს ქრიატიანობაზე. ამის გამო დედოფალი ძალზედ წუხს, მაგრამ ქრიატიანულ სარწმუნოებას არ თმობს. კატერინა თავად მოითხოვს მის სიკვდილით დასჯას, რასაც ამაყად აცნობებს შაჰის მოციქულებს. შაჰის ბრძანებით კატერინას თავს ჰკვეთენ.

პიესა შედგება მოკლე ისტორიული მიმოხილვისგან, პროლოგისგან, სამი მოქმედების, ორი ქოროს და ეპილოგისგან. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ანტიკური მითოლოგია განსაკუთრებული პოპულარობით სარგებლობდა ბაროკოს დრამატურგიაში. მთავარი ის იყო, რომ ინტერესს იწვევდა არა მითი თავისთავად, არამედ მისი ინტერპრეტაციის შესაძლებლობა. მითის ათვისება ბაროკოს დრამატურგიაში ამ ეპოქის ესთეტიკის შესაბამისად ხდებოდა – მითი სიმბოლოს, ალეგორიის უმრეტ წყაროს წარმოადგენდა და ამ თვალთახედვიდან ხდებოდა მისი ინტერპრეტაცია. მითის ამგვარი შინაარსობრივი გადააზრება სხვადასხვა ხასიათისა იყო: საერო, ისტორიულ-კულტურული, და, რაც მთავარია, რელიგიური. სწორედ ანტიკური მითის ქრისტიანული ინტერპრეტაცია იყო ყველაზე მეტად გავრცელებული ბაროკოს ეპოქის დრამატურგიაში. ამრიგად, ანტიკურობა ახალი მხატვრული და იდეოლოგიური მიზნებით იქნა გამოყენებული, ხოლო ბერძნული მითოლოგიის პერსონაჟები – გააზრებულნი ალეგორიული მნიშვნელობით. მაგალითად, პროთევსი, ზღვათა

ღმერთის, პოსეიდონის ვაჟი – მატერიის ალეგორიას წარმოადგენდა, იუნონა – მეხსიერებისას, იუპიტერი – ცეცხლისას, მაგრამ შეიძლება ყოფილიყო როგორც ბრძნული მმართველობის, ასევე სიხარბის ალეგორიაც (სოფრონოვა 1978: 75-76). ამრიგად, სახის ალეგორიულობა მკაცრად დაფიქსირებული არ იყო. ბაროკოს ეპოქაში, მითოლოგიურ პერსონაჟთა ალეგორიული გააზრების უმთავრეს საგანს მაინც ქრისტიანული ინტერპრეტაცია შეადგენდა, სადაც ანტიკური ღმერთები და გმირები სახარების პერსონაჟებს და ასევე ფილოსოფიურ კატეგორიებს განასახიერებდნენ: არიადნა ღვთისმშობლის სიმბოლოს წარმოადგენდა, მერკური – იესო ქრისტეს, არტემიდა – ღვთაებრივ სიყვარულს, ფერიები და ევმენიდები – ცოდვილთა ჯოჯოხეთურ წამებას, სამართლიანობისა და შურის ქალღმერთი ნემეზიდა – ღვთაებრივი სამართლიანობას, პარკები – განგებას. ხომალდის ანმა, რომელზეც მიაბმევინა თავი ოდისევსმა, გააზრებული იყო როგორც გოლგოთის ჯვარი, სირინოზების გალობა კი ამქვეყნიურ სიამოვნებათა ალეგორიას წარმოადგენდა; ჰერაკლეს მოგზაურობანი იყო ალეგორია ადამიანის ხეტიალისა ცხოვრების გზებზე. ასეთივე ალეგორიული გააზრება განიცადა ცნობილმა მითმა დიანასა და აქტეონის შესახებ: აქტეონი ცოდვილი კაცის სიმბოლო იყო, ხოლო ტყეში მისი ხეტიალი – ადამიანის სულის ცდომილებანი (სოფრონოვა 1978: 77). ალეგორიულ-სიმბოლურ სემანტიკაში გააზრებული ეს ანტიკური თემები და მოტივები ბაროკოს დრამის მეტად თავისებურ ელემენტს წარმოადგენდნენ: ისინი იმავე ფუნქციას ასრულებდნენ, რასაც მორალიტეები.

სასკოლო პიესა „კატერინა, ქართველთა დედოფალი...“, რომელიც საქართველოს ისტორიიდან აღებულ ფაქტებზე არის აგებული, ავტორის მიერ გადააზრებულია მითოლოგიური ალეგორიის მეშვეობით. პიესის პროლოგში იხსენიება ვულკანი, ცეცხლისა და მჭედლობის ღმერთი, ლითონთა მკერავი და მდნობელი. პიესის წაქინათქმაში ვკითხულობთ: „ბრძენ კატერინას, რომელიც ურწმუნოთა წინააღმდეგ საბრძოლველად ემზადებოდა, ვულკანი კვიპროსზე, თავის სამჭედლოში, სპილენძის ჯავშანს უჭკედავს“ (ანთოლოგია 1981: 605). აქვე იხსენიება ირისიც – ცისარტყელას ქალღმერთი, შუამავალი ცასა და მიწას შორის, რომელიც ღმერთთა და კაცთა კავშირს განასახიერებს ანტიკურ მითოლოგიაში.

პიესის მიხედვით „კატერინა, ქალის მშვენიერ სამოსს რომ გაიხდის და ჯავშანს ჩაიცვამს, ღმერთს შემწეობასა და მფარველობას შესთხოვს. მისი თხოვნის პასუხად ირისი (სლოვ. დუჰა), ციურ ქალღმერთთა წარგზავნილი, ამცნობს მას, რომ მას ციურ დიდებაში გამარჯვების ჭეშმარიტი და უჭკნობი გვირგვინი ელის“ (ანთოლოგია 1981: 605). ხოლო მინერვა, რომაელთა ათენა, სიბრძნის, გონიერების, ხელოვნების და ომის ქალღმერთი, „მას (კატერინას – მ.წ.) თავისი ფარ-ხმალით მფარველობს და ეხმარება“ (ანთოლოგია 1981: 605). ეპილოგში ისევ ირისი და მინერვა იხსენიებიან: „ირისი მიცვალებული კატერინას სხეულს საფლავში მალავს და საფლავს მარმარილოს უკვდავი ამარანტით ფარავს. მერე კი, ხორციელ კავშირთაგან განთავისუფლებული სული ცისკენ მადლდება. ხელოვნების ქალღმერთი, რომელიც ასევე ამზადებს მის ამქვეყნიდან განსვლას, სკოლის სულს მიმართავს, რომ მადლიერების ნიშნად გიოსინგერების მთელი ოჯახი ცისკენ დიდებული ტრიუმფით მიმავალ წამებულს ჩააბაროს, რათა ამ წამებულმა მარადიული მფარველობა გაუწიოს ამ ოჯახს და ილოცოს მისთვის თავის ციურ დიდებაში, რასაც ის შეისმენს“ (ანთოლოგია 1981: 609-610).

ქოროებში გამოყენებულია მითი პოლიფემეს, გალათეას და აკიდის შესახებ. ეს მითი პუბლიუს ოვიდიუს ნაზონის „მეტამორფოზების“ XIII წიგნში არის შეტანილი, ტროას ციკლის თქმულებათა შორის. ქოროებში ისტორიული პირების ნაცვლად ალეგორიული პერსონაჟები გვევლინებიან მოქმედ პირებად: კატერინა, შაჰი და კავადა უკვე მითოლოგიურ სახეებად არიან გადააზრებულნი. მითი პოლიფემეს, აკიდისა და გალათეას შესახებ მოგვითხრობს, რომ ნერეიდა გალათეა უყვარდა სიმეფიდას ვაჟს, ახალგაზრდა აკიდს და გალათეასაც უყვარდა აკიდი, მაგრამ გალათეას მიმართ სიყვარულით აენთო უზარმაზარი ციკლოპი პოლიფემე. ერთხელ პოლიფემემ ზღვის პირას, მღვიმეში, აკიდი და გალათეა დაინახა, შეშინებული გალათეა ზღვაში გადაეშვა, სადაც იგი მშობლიური ზღვის ტალღებმა დაიცვეს, აკიდმა კი ვერ დააღწია თავი პოლიფემეს, რომელმაც მთიდან კლდე მოგლიჯა და აკიდს ესროლა, რომელმაც ყმაწვილი ქვეშ მოიყოლა. კლდიდან კი პატარა ნაკადულმა ამოხეთქა, აკიდი კი მდინარის ღმერთად იქცა (ოვიდიუსი 1980: 320-326). პიესაში პოლიფემე შაჰ-აბასს

განსახიერებს, ქეთევანი გალათეაა, ხოლო აკიდი კი კავადა. ნიმუშად მოგვყავს პიესის პირველი და მეორე ქორო: „ლაპარაკია გაქცევაზე, რომელიც მომავალში მოხდება. გალათეას (კატარინას განსახიერება) უყვარს კეთილშობილი ახალგაზრდა აკიდი (რომელიც ჭემმარტი სარწმუნოების ალეგორიაა) და მასთან ერთად მახლობელ კორომზე ადის. პოლიფემოსი (სპარსეთის მეფის განსახიერება), ასევე გალათეაზე შეყვარებული, უძღვნის მას სიმღერას და თავისთან იხმობს. თუ მისი სურვილის წინააღმდეგი არ იქნება, ქებას ჰპირდება, წინააღმდეგ შემთხვევაში კი – შერცხვენას. თავის სიმდიდრეს (სამეფოს) და სილამაზეს აქებს, რათა მოხიბლოს იგი. მიუხედავად ყველაფრისა, გალათეა მისგან გარბის“ (ანთოლოგია 1981: 607). მეორე ქოროში მოვლენები დრამატულად ვითარდება: „კატერინას მიერ გამოჩენილი სიმტკიცის წყალობით გემით პელორუმზე ცურვისას გონივრულად დააღწევენ თავს სირინოზების მომხიბლავ სიმღერას და ამ საშიშ ნაპირებს უხიფათოდ გაეცლებიან. დამარცხებული სირინოზები, აღშფოთებითა და სასოწარკვეთით აღსავსენი, დახმარებას სთხოვენ ქართა მეფეს, რომელიც თავის მომხრეთა წარმართულ გააფთრებას იზიარებს და გემს ღრმა უფსკრულისკენ მიაქანებს. როდესაც სიმტკიცით აღსავსე დედოფალი დაინახავს, რა გარდაუვალი საფრთხე ელის, ღმერთს მფარველობას შესთხოვს და ევედრება კლდესავით გაამაგროს, რათა ყოველგვარ საფრთხეს გაუძლოს“ (ანთოლოგია 1981: 607).

მაშასადამე, სკალიცელი ანონიმის დრამის შთამბეჭდავ თავისებურებას ქოროთა და პროლოგ-ეპილოგის ანტიკური (ელინურ-რომაული) გარემო ქმნის, რაც ავტორის ფართო ერუდიციაზე მეტყველებს და ეპოქის შესაბამის მხატვრულ გემოვნებასაც ამჟღავნებს. ეს ოთხი მითოლოგიური ინტერმედია თავისი თანამიმდევრობით, როგორც მთლიანობა, თითქოს დამოუკიდებელ პიესას ქმნის. პიესაში ავტორს დრამის სიმბოლური შინაარსის გადმოსაცემად საგანგებოდ შეურჩევია ანტიკურ-მითოლოგიური სახეები, რომელთა სიმბოლურ-ალეგორიული მნიშვნელობა იმდროინდელი მაყურებლისათვის გასაგები და ცხადი იყო; ანტიკური მოტივები, ამ შემთხვევაში, დიდაქტიკურ ფუნქციასთან ერთად, სიმბოლოთა როლშიც გამოდიან და დრამაში მოქმედების განვითარების კომენტარს წარმოადგენენ.

თავად ის გარემოება, რომ პროლოგში ანტიკური მითოლოგიის ღმერთი – ვულკანი კატარინას საგანგებო საჭურველს უჭედავს, ხაზს უსვამს კატარინას მხატვრული სახის მნიშვნელობას, როგორც მორალური გმირისას. იგი ჭეშმარიტი სარწმუნოების სახელით ურწმუნოთა წინააღმდეგ სამორად ემზადება, რაც სიუჟეტური სიტუაციის სიმბოლიზაციას წარმოადგენს და მთელი თავისი შემდგომი მოქმედებისათვის კამერტონის ფუნქციას ასრულებს.

უნდა აღინიშნოს, რომ სლოვაკი ავტორის მიერ გამოყენებული მითი გალათეას, აკიდისა და პოლიფემეს შესახებ ინტერპრეტაციის კიდევ ერთ პლასტს შეიცავს: აკიდი განასახიერებს ჭეშმარიტ სარწმუნოებას, პოლიფემე – მაჰმადიანობას, გალათეა კი ადამიანის სულს, რომელმაც არჩევანი უნდა გააკეთოს მათ შორის. გალათეა, რა თქმა უნდა, ჭეშმარიტ სარწმუნოებას ირჩევს.

მეორე ქორო კი ერთგვარი რემინისცენციაა ოდისევსის მოგზაურობისა. ხომალდით მოგზაურობა ცხოვრების გზაზე სვლის განსახიერებაა, ხოლო სირინოზთა გალობა – ამქვეყნიურ სიამეთა ალეგორიაა, რომელნიც თავისკენ იზიდავენ ადამიანს. მითის ალეგორიული გააზრება ნათელია: კატერინა თავს აღწევს ამქვეყნიურ სიამეთა ცდუნებას, რასაც შაჰი ათასგვარი ვერაგული ხერხებით ესწრაფვოდა.

ამრიგად, სასკოლო პიესის ავტორი მთლიანად ბაროკოს ესთეტიკური კატეგორიებით აზროვნებს და ქართულ ისტორიულ მასალაზე დაყრდნობით შექმნილი ეს პიესა თავის თავში ბაროკოს ესთეტიკის მნიშვნელოვან ელემენტს შეიცავს.

დამოწმებანი:

ანთოლოგია 1981: “Katerina, kráľovná gurziánská vlastní krví ozdobená, na divadlo predstavená“. *Antológia Staršej Slovenskej Literatúry*. Na vydanie pripravil a poznámky napísal J. Mišianik. Bratislava: Veda, 1981.

ოვიდიუსი 1980: პუბლიუს ოვიდიუს ნაზონი. *მეტამორფოზები*. ლათინურიდან თარგმნეს ნ. მელაშვილმა, ნ. ტონიამ, ი. გარაყანიძემ. რედაქცია, შესავალი წერილი და კომენტარები აკაკი ურუშაძისა. თბილისი: სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 1980.

სოფრონოვა 1978: Софронова Л. А. *Миф и драма барокко в Польше и России*. Миф – Фольклор – Литература. Ленинград: Наука, 1978.

სოფრონოვა 1982: Софронова Л. А. *Принцип отражения в поэтике барокко. Барокко в славянских культурах*. Москва: Наука. 1982.

შატკეო ... 1965: Šátek, J., Dámbořák K, F., Buchta, J. *Tristo rokov skalického gymnázia*. Skalica: Skolská a kultúrná komisia pri MsNV, 1965.

Gulnar Rahimova

Azerbaijan: Baku

Baku Slavic University

“Beirek’s Tragedy” in the Epos of Kitabi-Dede-Korkut

Mythology itself is a classic mythological plot. Thus, the ancient man tries to overcome all the impossible that surrounds him with the power of his mind and he succeeds. In fact, these are the devices of the mythological system that he is trying to discard. Word-idea! is the deepest foundation of the saga. We see that breaking a promise, breaking a “vow” does not go unanswered, and Beirak is punished by a myth. Born to the applause of the grooms, Beirak signs the end of his life in his own words. The end of any positive hero in this saga was not death.

Key words: hero, worship, lie, swear, holy.

Mythological imagination is not just a set of decorative ornaments that adorn fairy tales and legends that we hear an accompany their content. Mythological imagination underlies the worldview of an ancient person, defines the normative system of his actions.

It was accepted that the epos “Kitabi -Dede-Korkut” is a heroic epos. It is a monument glorifying the courage, determination, bravery and devotion of the Oghuz knights. There is a barrier between the invisible side and the visible side of the “Dede-Korkut”.

The events described in the inner Oghuz the betrayal of the outer Oghuz and the death of Beyrey differ from the other lengths both in